

Löydä juuresi

kuvaus amerikansuomalaisen
Williamin ja suomalaisen Matin
sukututkimuksesta

Näyttelyn henkilöt ovat
osittain kuvitteellisia.

Näyttelytyöryhmä:

Siirtolaisuusinstituutti

Turun maakunta-arkisto

Turun ev.lut. seurakunnat
Suomen Sukututkimusseura
ja Sukutietotekniikka

Maija-Liisa Kalhama

Taimi Sainio

Elisabeth Uschanov

Marjo Hyppönen

Aino Ravila

Jouko Hallia

Leif Mether

Viime vuosikymmeninä on yleismaailmallisesti ollut havaittavissa ihmisten pyrkimys löytää omat lähtökohtansa ja juurensa. Suomessa tämä on ilmennyt sukututkimusharrastuksen jatkuvana lisääntymisenä. Löydä juuresi -näyttelyn tarkoituksena on kuvata juurten etsinnän ja sukututkimuksen asiakirjoja ja samalla opastaa alan harrastajia erilaisten lähdemateriaalien käyttöön ja löytämiseen. Suomen historiassa siirtolaisuudella on merkittävä osuus ja siksi toisen kuvitteellisen esimerkkihenkilön (amerikansuomalaisen Williamin) avulla tuodaan esille sitä materiaalia, jota tarvitaan etsittäessä sukulaisia, jotka ovat muuttaneet ulkomaille ja joihin yhteydenpito vuosien varrella on ehkä katkennut. Toisen, myös kuvitteellisen esimerkkihenkilön (suomalaisen Matin) avulla seurataan sukututkimuksen lähdemateriaalia ja etenemistä Suomessa. Amerikansuomalainen William valittiin ulkosuomalaisuuden esimerkkihenkilöksi, koska Suomen Amerikan siirtolaisuus on vanhinta

ja lukumääräisesti suurinta. Amerikan siirtolaisten parissa on myös ollut runsaimmin havaittavissa harrastusta kotimaahan jääneiden sukulaisten etsintään. Sukututkimus ja esivanhempien jäljittäminen noudattelee kuitenkin pääpiirteisään samankaltaisia periaatteita liikuttinpa missä päin maailmaa tahansa.

Löydä juuresi -näyttely kuuluu osana Suomen itsenäisyyden 75-vuotisjuhluvuoden tapahtumiin ja Juuret Suomessa -tapahtumavuoteen. Näyttelyn toteuttamisen on mahdollistanut opetusministeriöltä saatu taloudellinen tuki, josta Siirtolaisuusinstituutti lausuu lämpimän kiitoksen.

Erityisesti haluamme tässä yhteydessä kiittää aktiivisesta työskentelystä Marjo Hyppöstä ja Elisabeth Uschanovia, joiden ammattitaito on ollut ratkaiseva näyttelyn sisällön suunnittelussa ja kokoamisessa. Erityiskiitoksen ansaitsevat myös Aino Ravila, joka on toteuttanut näytteille asettelun, sekä Anne Virtanen tekstin työstämisestä.

Turussa, toukokuussa 1992

Siirtolaisuusinstituutti

Raimo Narjus
vs. johtaja

Maija-Liisa Kalhama
osastosihteeri

2 Isoisän matka-arkku

Hancock 10.1.1991

Dear Matti,

Olen William Johnson, 39-vuotias insinööri Hancockista Yhdysvalloista. Olen kolmannen polven amerikansuomalainen; isoisäni Andrew Johnson tuli Yhdysvaltoihin 1900-luvun alussa. Olet varmasti yllättynyt kirjeestäni, mutta herron miksi kirjoitan sinulle. Kiinnostuin viime syksynä suomalaisista juuristani ja nyt olen edennyt tutkimuksissani niin pitkälle, että sain tänään Suomesta Merikarvian seurakunnasta virkatodistuksen, jonka mukaan sinä ja minä olemme pikkuserkkuja!

Tiedän Suomesta kovin vähän. Isoisäni kuoli jo ennen syntymääni, eikä isänikään osaa kertoa kovin paljon suvustaan. Haluaisin kovasti tutustua siellä asuviin sukulaisiini. Toivon, että voisit kertoa minulle heistä. Olisi myös mielenkiintoista tietää sukumme varhaisemmista vaiheista. Voisiko kenties neuvoa, miten sukututkimusta voidaan tehdä Suomessa?

Olen selvittellyt isoisäni ja hänen perheensä vaiheita täällä Amerikan puolella. Kaikki alkoi siitä, kun löysimme setäni talon ullakolta vanhan matka-arkun. Osoittautui, että isoisäni oli tuonut sen mukanaan Suomesta. Mahtoi olla hankalaa matkustaa niin ison ja painavan matkatavaran kanssa!

Arkusta löytyi paljon mielenkiintoista: Isovanhemmillani (isoäitini Ida oli muuten myös suomalainen, hän tuli Amerikkaan vanhempiensa kanssa Pohjanmaalta) oli perheraamattu, johon he merkitsivät lastensa syntymäajat. Kaste- ja vihkitodistukset säilytettiin tarkasti, sukulaisten ja tuttaviensa kuolinilmoituksia on iso nippu. Parasta ovat vanhat valokuvat; siihen aikaan oli kai tapana käydä oikein studiossa kuvauttamassa itsensä. Olen kuullut, että sieltä sai lainata vaatteetkin kuvaa varten.

Lisäksi löysin arkusta kirjeitä sekä suomalaisen passin. Kirjeet oli osoitettu Antti Jokela-nimiselle henkilölle, passi oli annettu Anders Arvid Jokelalle. Kesti kauan ennenkuin tajusin, että Antti Jokela ja Anders Jokela olivat yksi ja sama henkilö eli minun isoisäni Andrew Johnson! Passiin on merkitty Andersin kotipaikaksi Merikarvia, siten minulle selvisi isäni suvun asuinpaikka Suomessa...

...odotan kirjettäsi.

Terveisin,

pikkuserkkusi William

3 Antin perhe Amerikassa

Hancock 6.3.1991

Dear Matti,

Suuri kiitos pitkästä ja mielenkiintoisesta kirjeestäsi. Oli todella jännittävää saada viesti sieltä kaukaa isovanhempieni synnyinmaasta. Lapsenikin ovat innoissaan uusista sukulaisista...

...Olipa mukava yhteensattuma, että sinäkin olet kiinnostunut sukututkimuksesta. Odotan mielenkiinnolla, minkälaisia esivanhempia onnistut meille löytämään. Oma tutkimukseni on edennyt niin pitkälle, että olen saanut piirikuntamme väestörekisterin pitäjältä Antin ja Idan kaikkien lasten syntymätodistukset. Lapsia oli neljä: John, Mattias, Ruth ja isäni Carl Henry, joka on nuorin. Syntymätodistusten saaminen oli hie-man hankalaa, sillä piti tarkkaan todistaa mitä sukua olen kysytyille henkilöille. Antin kuolintodistus löytyi jo helpommin. Onneksi sukuni on täällä asunut koko ajan samoilla seuduilla, joten kaikki väestöasiakirjat ovat saman viranomaisen hallussa.

Näyttää siltä, että Antti muutti nimensä kohta Amerikkaan tulonsa jälkeen. Kaikissa asiakirjoissa hän on jo Andrew Johnson. Amerikkalaisille suomalaisten nimien ääntäminen ja oikeinkirjoitus tuotti varmasti melkoisia vaikeuksia. Suomen kielessähän on kai paljon ö- ja ä- kirjaimia. Ei ihme, että niin monet vaihtoivat nimensä, vaikka minusta Jokela olisi ihan mukava sukunimi. Johnson on niin yleinen nimi täällä.

Isälläni on tallella oma kastetodistuksensa, jonka oli antanut Hancockin suomalainen ev. lut. seurakunta. Seurakuntaa ei enää ole, mutta sen kirkonkirjat on mikrofilmattu, joten pääsin tutkimaan niitä kirjastossamme. Kirkonkirjaan on merkitty isovanhempieni syntymäpaikka ja saapumisaika Yhdysvaltoihin. Eli siten varmistuin, että matka-arkusta löytämäni passi on todella isoisäni...

Siirtolaisen ja hänen jälkeläistensä elämänvaiheiden selvittelyssä muodostavat kohdemaan väestörekisteriasiakirjat keskeisen lähdeaineiston. Yhdysvalloissa ei ole maanlaajuista rekisteriä; väestön kirjaamisesta huolehtivat osavaltion (State), piirikunnan (County) tai kaupungin (City) viranomaiset. Rekisterit (Records) vihiytyistä, syntyneistä sekä kuolleista (1) alkavat useissa osavaltioissa vasta 1900-luvun alkupuolella, mutta paikallisviranomaiset ovat pitäneet omia luetteloita jo aikaisemmin.

Väestörekisterit laaditaan syntymä-, avioliitto- ja kuolintodistusten (Certificates) (2) perusteella. Todistusten sisältö vaihtelee sekä ajallisesti että alueellisesti. 1900-luvun todistuksiin kirjataan entistä enemmän henkilötietoja, mutta tietojen tarkkuus ja oikeellisuus riippuu informaation antajasta.

Väestötietoja voidaan tilata asiakirjojen säilytyspaikoista: osavaltion

pääkaupungin virastosta (State Department of Health tai Bureau of Vital Statistics), tai paikalliselta rekisterinpitäjältä (County tai City Clerk). Mikrofilmikopioita on käytettävissä myös paikallisissa kirjastoissa.

Yhdysvaltain väestöluetteloissa (Census) suomalaiset mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1900. Aikaisemmissa väestölaskennoissa heidät luettiin venäläisten joukkoon. Alkuperäiset lomakkeet ovat USA:n kansallisarkistossa. Viimeisin tutkijoiden käytettävissä oleva väestöluettelo on vuodelta 1920.

Viranomaisten ohella eri kirkkokunnat ovat pitäneet luetteloita omista jäsenistään. Suomalaisten siirtolaisten perustamissa luterilaisissa seurakunnissa noudatettiin suomalaista asiakirjakäytäntöä: syntyneet, vihityt ja kuolleet merkittiin vuosittain kronologisiin luetteloihin (3), kirkonkirjoihin (4) koottiin tiedot perheittäin.

4 Uuden maan kansalaiseksi

Dear Matti,

...

Antti oli Yhdysvaltoihin tultuaan aluksi useamman vuoden kaivostöissä. Olen lukenut kuvauksia sen ajan kaivoksista, työ oli raskasta ja vaarallista, nykypäivän ihmisen on vaikea kuvitella niitä olosuhteita. Isoäiti Ida oli apulaisena kaivosalueen ravintolassa. Siellä he kai tapasivat...

Isoäidin vanhemmat olivat onnistuneet hankkimaan itselleen Homestead-tilan Hancockin lähialueelta 1890-luvun alussa. Idan isän kuoltua Antti osti tilan itselleen. Perheessä oli kyllä poikia, mutta he eivät kiinnostuneet maanviljelystä. Samoin kävi Antin jälkeen, tila on nyt vieraalla suvulla. Olen käynyt katselemassa paikkoja pari kertaa. Uudet omistajat ovat hekin suomalaisten jälkeläisiä, siitä on merkinä pieni saunarakennus tilan pihapiirissä.

En ole vielä onnistunut saamaan isoäitini vanhempien Homestead-anomusasiakirjoja, mutta olen nähnyt niitä ja tiedän, että niissä on paljon mielenkiintoista tietoa. Tilan omistuksen vahvistavan todistuksen allekirjoitti itse presidentti. Se paperi täytyy kyllä hankkia!

Antista tuli Yhdysvaltain kansalainen vuonna 1917. Melkoisia lomakkeita siinä joutui täyttämään, mutta siten yhteisen sukumme yhdestä haarasta tuli amerikkalainen. Tänne olemme jääneet ja juurtuneet, mutta isä muistaa lapsuudestaan, että isoisäni joskus haaveili matkasta syntymäseuduilleen. Se ei koskaan toteutunut...

Antin farmi menestyi hyvin. Jäämistötuomioistumesta tilaamani Antin perukirja osoittaa, että varoja oli kertynyt melkoisesti. Perhealbumista löysin valokuvan, jossa Antti poseeraa yllpeänä uuden autonsa vieressä, malli on 1920-luvulta...

Terveisin,

William

Suomalainen siirtolainen tuli Amerikkaan työtä etsimään. 1800-luvun puolivälissä tulijat olivat merimiehiä; ensimmäiset suomalaisyhteisöt syntyivät New Yorkin ja San Franciscon kaupunkeihin. Massasiirtolaisuuden aikana muuttajat olivat pääasiassa maatalouden "liikaväestöä": talollisten nuorempia lapsia, torppareita, palkollisia, mökkiläisiä ja itsellisiä. Suurin osa heistä sijoittui kapealle Atlantilta Tyy-nelle valtamerelle ulottuvalle alueelle Yhdysvaltain ja Kanadan rajan molemmin puolin. Yhdysvalloissa pääasuinalueita olivat Minnesota, Michigan, Massachusetts, New Yorkin valtio, Wisconsin, Oregon, Washington ja Montana.

Valtaosa hankki toimeentulonsa palkkatyöläisinä, miehet kaivoksissa, metsätyömailla, rakennustöissä ja teh-

tailla, naiset palveluammateissa ruokaloissa, hotelleissa ja amerikkalaiskodeissa. Suurin osa aikoi rahaa ansaittuaan palata kotimaahan, mutta muutaman vuoden oleskelu muuttui usein pysyväksi asettumiseksi uuteen maahan.

Siirtolaisen asiointi kohdemaan viranomaisten kanssa tuotti runsaasti asiakirja-aineistoa. Kansalaistamista (1), maanomistusta (2), verotusta, sotapalvelusta, riita- ja rikosasioita sekä jäämistöä ja perintöä (3) koskevia asiakirjoja löytyy sekä paikallisviranomaisten hallusta että USA:n kansallisarkistosta. Sukututkijalle tärkeistä kansalaistamisasiakirjoista on vuoden 1906 jälkeiseltä ajalta tehty kaksoiskappaleet, joita säilytetään Siirtolais- ja Kansalaistamisvirastossa (Immigration and Naturalization Service).

Vuonna 1862 säädettiin Yhdysvalloissa uudisviljelyksen edistämiseksi maankäyttölaki, Homestead Act, jonka mukaan Yhdysvaltain kansalaisella oli oikeus hankkia valtion yhteisestä maasta ilmaiseksi enintään 160 eekkerin (eekkeri = 40,5 aaria) suuruinen palsta. Ehtona oli, että hän sitoutui asumaan tilalla ja viljelemään sitä viiden vuoden ajan. Tämän jälkeen hän sai halvasta rekisteröimismaksusta täy-

den omistusoikeuden "homesteadiin-sa".

Siirtolaiset käyttivät tätä maanhankintamuotoa hyväkseen. Maapalstan saamiseksi riitti ilmoitus aikomuksesta hakea kansalaisuutta (Declaration of Intention eli ns. First Paper). Varsinainen kansalaisuusanomus (Petition for Naturalization) voitiin tehdä viiden vuoden kuluttua maahan saapumisesta.

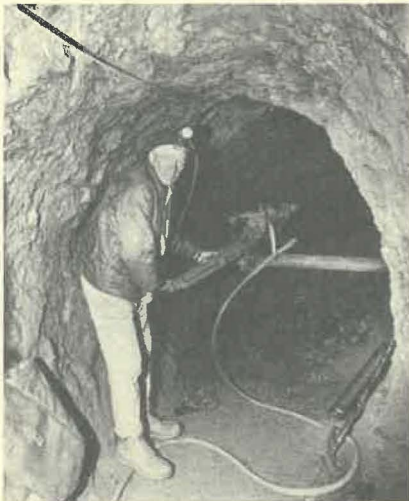
5 Siirtolaiselämän moninaisuutta

Hancock 19.9.1991

Dear Matti,

Kiitos taas kirjeestäsi. Sukumme menneisyys alkaa tuntua yhä kiehtovammalta. Kaikenlaisia elämäntapa-aloita se pitää sisällään. Odotan jännityksellä tutkimustesi etenemistä...

Tietoni Suomesta ja suomalaisista lisääntyy jatkuvasti. Olen syntynyt Hancockissa, mutta perheeni muutti pois kun olin vielä pieni. Nyt olen asunut täällä pari vuotta ja jatkuvasti törmään suomalaisten jättämiin merkkeihin: henkilö- ja paikannimiin, rakennuksiin, järjestöihin. Suomalaisten osuus tämän kuparikaivoskaupungin kehityksessä näyttää olleen suuri. Minulla riittää tekemistä, kun selvitän isovanhempieni toimintaa kaupungin kulttuuri- ja järjestöelämässä. Sen tiedän jo etukäteen, että Antti oli kova raittiusmies ja osallistui urheilukilpailuihin. Suomi Collegen arkistosta löydän varmasti lisätietoja...

Yhdysvaltoihin syntyneissä suomalaisyhteisöissä monenlainen järjestö-, yhdistys-, kulttuuri- ja harrastustoiminta oli erittäin vilkasta. Uskonnolliset ja poliittiset ryhmittymät, osuustoiminta-, raittius- ja kansallissänmaalliset liikkeet kokosivat siirtolaisia riveihinsä. Yleensä kokoonnuttiin seuraintaloilla eli haaleilla, joista näkyvimpiä ja vilkkaimmin toimivia olivat työväenliikkeen haalit.

Suomalaisuus tuli näkyvästi esille siirtolaisten kulttuurielämässä: suomenkielisiä sanomalehtiä ja muita julkaisuja ilmestyi runsaasti, teattereissa esitettiin suomalaisia näytelmiä, haaleilla esiintyivät suomalaiset yhtyeet ja kuorot, lisäksi järjestettiin urheilukilpailuja.

Amerikansuomalainen julkaisutoiminta tarjoaa myös sukututkijalle arvokasta aineistoa. Sanomalehtien merkkipäivä- ja muistokirjoitukset, historiaseurojen julkaisemat paikallishistoriat, henkilöhistoriikit ja kalenterit sisältävät runsaasti elämäkerallisia tietoja siirtolaisista.

Suomalaisten lasten koulutus ja kasvatustapahtui yleensä erilaisten aatteellisten ryhmittymien puitteissa. Tunnetuin ja pitkäikäisin opinahjo oli Suomi-Opisto Hancockissa. Tämä Suomi College toimii myös amerikkansuomalaisten arkistona, jossa säilytetään mm. suomalaisten seurakuntien, järjestöjen ja yhdistysten aineistoa.

6 Maitten ja merten taa

Dear Matti,

...

Kiitos vihjeestäsi ottaa yhteyttä Turussa toimivaan Siirtolaisuusinstituuttiin. Sain sieltä tarkan selvityksen siitä, milloin ja millä laivalla Antti lähti Suomesta. Arcturus-laivan kuva-kin löytyi valokuvakokoelmista. Voi vain kuvitella, miltä on tuntunut lähteä yksin pitkälle matkalle valtameren taakse tuntemattomiin olosuhteisiin. Mikähän Antinkin sai lopulta lähtemään? Olen kuullut, että Amerikasta lähetettiin kotiin kirjeitä, joissa houkuteltiin tulemaan tänne. Mahtaakohan täällä vielä olla muitakin sukumme jäseniä?

Suomen Höyrylaiva Osakeyhtiön matkustajaluettelon mukaan Antin matkan kohde oli alunperin Ironwood Michiganissa. Tieto on minulle aivan uusi. Olen tilannut Yhdysvaltain kansallisarkistosta tietoja New Yorkin satamaan keväällä 1905 saapuneista siirtolaisista. Jos löydän Antin saapumisasiakirjoista, selviää ehkä tuliko hän koskaan Ironwoodiin, vai muuttuiko suunnitelma matkan aikana. Siinä olisi taas yksi mielenkiintoinen kysymys selvitettäväksi...

...Olen saanut tietää paljon sukumme vaiheista ja meidän yhteisistä juuristamme. Minusta on alkanut tuntua siltä että on aivan pakko tulla Suomeen näkemään itse omin silmin paikkoja ja taloja, joissa esivanhempamme ovat eläneet. Olisi myös kiinnostavaa tutustua siihen, minkälainen maa Suomi on tällä hetkellä. Haluaisin tavata sinut ja perheesi sekä kiittää henkilökohtaisesti sinua siitä kiehtovasta maailmasta, jonka kirjeesi ovat meille avanneet. Ehkä jo ensi kesänä...

Terveisin,

William

Vasta vuoden 1920 sukunimilain (1) mukaan jokaisella Suomen kansalaisella tuli lakisääteisesti olla määrätty sukunimi. Käsitykset suomalaisten sukunimien iästä ovat moninaiset.

Yhden nimen riittämättömyys väestön määrän kasvaessa, samannimisyydestä aiheutuvat ongelmat, hallinto- ja oikeuslaitoksen vaatimukset juridisesti pätevistä tuntomerkeistä sekä erilaisten oikeuksien todistaminen nimellä edesauttoivat lisä- ja liikanimien vakiintumista periytyviksi sukunimiksi.

Aatelisten sukunimipakko astui Ruotsi-Suomessa voimaan 1626. Aatelistosta sukunimien käyttö levisi vähitellen papiston, porvariston ja talonpoikienkin pariin. Kaiken kaikkiaan sukunimien käyttöönotto ja vakiintuminen vei vuosisatoja.

Länsi-Suomessa tavallinen kansa alkoi ottaa tai saada nykyaikaisia sukunimiä 1800-luvun loppupuolella, Itä-Suomessa sukunimikäytäntö on huomattavasti vanhempi.

Kansallistunteen voimistumisen myötä alettiin sukunimetkin käsittää kansallisiksi symboleiksi; kansalaisia innostettiin 1870–1880-luvuilla suomalaistamaan vieraskielisiä sukunimiään. Laajoja sukunimien suomalaistamisaltoja ovat aiheuttaneet myös J.V. Snellmanin muistopäivä vuonna 1906 (2) sekä Kalevalan riemuvuosi 1935.

Nykyisin naiset voivat jälleen säilyttää oman sukunimensä avioiduttuaankin; vuosina 1929–1985 avioliittolain mukaan heidän tuli käyttää miehensä sukunimeä.

Sotilasnimet (3) ovat oma tunnustettava ryhmänsä. Sotilasnimen saattoi periä ruodun nimenä tai sen antoi rykmentinkirjuri sisäänkirjoitustilaisuudessa. Aikoinaan sotilaille annettu sukunimi on monen suvun käytössä edelleenkin.

Ulkomaille muuttaneet suomalaiset saattoivat vaihtaa nimensä maan kieleen ja nimikäytäntöön paremmin sopivaksi (4).

Suomalaisperäisen Tussey-suvun sukulehti. Kantaisä Tossavainen muutti Amerikkaan 1600-luvulla. Sukunimi on esiintynyt seuraavissa muodoissa: Tossavainen → Tossava → Tossawa → Tossa → Tussey.

9 Sukututkimuksen siksak-metodi

Hyvä William,

...

Meidän sukulaisuutemme perustuu siihen, että isoisämme olivat veljeksiä. Sinun isoisäsi Antti Arvidin ja minun isoisäni Rickhardin isä oli torppari Matti Erkinpoika (Mathias Eriksson) Jokela. Hänen sukunimensä Jokela oli alunperin torpan nimi. Jokelan torppa sijaitsi Merikarvian pitäjässä Ylikylän kylässä. Isoisiemme isä on syntynyt Kankaanpäässä 1847, jos sitten muutti Merikarvialle.

Kysyt kirjeessäsi miksiköhän Antti Jokela aikoinaan lähti Suomesta. Siihen emme kenties koskaan saa varmaa vastausta, mutta voisi kuvitella, että Antti perheen seitsemästä lapsesta nuorimmaisena ei enää isän kuoleman jälkeen halunnut asustaa torpassa, jota sisko miehineen hallitsi. Seikkailunhalu ja leveämpi leipä, ehkä siinä tavallisimmat lähtösyitä.

Yhteisen sukumme juuret näyttävät olevan sekä satakuntalaiset että varsinaissuomalaiset, koska isoisämme isoisä seppä Erkki Juhonpoika (Erik Johansson) Lindberg on syntynyt Piikkiössä vuonna 1811.

Sukututkimus näyttää olevan sitä helpompaa mitä enemmän suku pysyytylee samoilla paikkakunnilla. Muuttavaisia löytyy kyllä tässä suvussa, mutta onneksi sentään vaan yhden maakunta-arkiston alueella eli täällä Turun ja Porin läänissä! Olen käsittänyt, että sukututkimuksen tekeminen on kuitenkin Suomessa helpompaa kuin monessa muussa maassa, koska täällä on pidetty kirkonkirjoja tai rippikirjoiksihan niitä nyt sanotaan, joihin on koottuna yhteen muiden väestörekisteriluetteloiden tietoja.

En ole vielä ehtinyt etsiä kummankaan yllämainitun isoisämme vihkimisaikoja enkä muuttomerkintöjä...

Sukututkimusta tehdään Suomessa pääasiassa seurakunnissa pidettyjen väestörekisteriasiakirjojen avulla. Syntyneet lapset, vihityt parit sekä kuolleet seurakuntalaiset on 1600-luvulta lähtien vuosittain merkitty kronologisiin luetteloihin.

Näiden historiakirjaluetteloiden rinnalla on pidetty kirkonkirjoja eli rippikirjoja, joissa seurakuntalaiset rekisteröityvät perhekunnittain.

Ajallisesti noin viisi vuotta kattaviin, kylittäin ja taloittain laadittuihin kirkonkirjoihin on koottu yhteen kronologisten luetteloiden perustiedot. 1700-luvun lopulta lähtien kirkonkirjoihin tehdyt muuttomerkinnät ja 1800-luvun alusta lähtien laaditut luettelot seurakuntaan ja seurakunnasta pois muuttaneista täydentävät kirkonkirjojen sisältöä.

Kirkonkirjoihin on perushenkilötietojen lisäksi tehty merkintöjä luku-aidosta, kristinopin osaamisesta sekä ehtoollisilla käyneistä. Huomautussarakkeessa voi olla mainintoja myös rikkomuksista ja rangaistuksista sekä mm. veronmaksukykyyn vaikuttavista seikoista.

Sukututkimus on helpoimmillaan ja yksinkertaisimmillaan siksakia syntyneiden luetteloiden (1) ja rippikirjojen (2) välillä. Muutot mutkistavat henkilöitten jäljittämistä ja huolimattomasti laaditut asiakirjat vaikeuttavat tulkintoja.

Lähtötiedoiksi tarvitaan yleensä tietyn henkilön nimi, syntymäaika ja paikka (3), joiden avulla jäljitetään systemaattisesti askel askeleelta asiakirjoissa olevia merkintöjä ao. henkilöstä.

Sukututkimuksen lähtötiedoiksi tarvitaan henkilön nimi, syntymäaika ja -paikka.

Älä kosta kirkosta
 Mukaan pyrkä pöytä
 Lauloi laulojensa kirkosta
 Kristus on meidän Herran
 Armosta meidän Armosta

Almistä 20 päivä
 Maaliskuu

Nyt kukaan aikoo jättää
 siinä kirkon
 T. si. tuon kirkon
 sinulle

Ei mii
 teles
 aine
 sirt
 ka
 Tää
 en
 ka
 h

Arvoisa arkinlo,

Lastuani julkaisunne rokkonon
 viettä kerään yrittäviä yltäyhtiä
 sukulaissiiini Ameriikassa.

Olen aikaisemmin yrittänyt
 Puomiseuran ja Pelastusarmeijan
 kautta. Neiden peränselvitys-
 olossa kysymyksessä tuli suoriinto-
 distus, joka nimettiin sotain Johan
 Oskarin

kuolleiden 1913 Pen-
 sylvaniassa? Mitä mitään henki-
 lökohtaisia yltäyhtiä on ole kos-
 kerän saamilla? Eivötkö että jos
 nyt omistaisi, ohjeiston nimet
 ja syntymäajat k. o perheestä,
 jos vaikka jätkejovi olisi
 kiinnostunut?

Olen Johan Oskarin vaimon
 Reed Olofin tytär Ester Amanda
 synt. 1910. 11. 10.

Jos niin onnellisesti kävisi,
 että yhteys löytyisi, toivotan
 sydämellisesti parvettulleksii kotiin
 Kättään kaikista vaimosta.
 Parvelidin Feitä

10 Torpparielämää

Torpparit olivat epäitsenäisiä vuokra-
viljelijöitä, jotka usein itse raivasivat
peltonsa ja rakensivat asumuksensa.
Torpparit olivat syntyperältään useim-
miten talollisten poikia tai vävyjä.

Torpparien asema riippui suhteesta
isäntäväkeen. Kun talon poika sai tor-
pan, ei hänen päivätyövelvollisuutensa
oletettavasti ollut kohtuuton eiväk-
kä väliä talollisväestöön etäiset. Kartano
ja säätyläistorpissa olivat suhteet
toisenlaiset. Torpparit olivat kuiten-
kin varakkaampia kuin muu tilaton
väestö, muonamiehet, maatyöläiset ja
itselliset. Torpparilla oli yleensä vä-
hintään 2 hehtaaria viljeltyä maata ja
ainakin yksi hevonen.

Torpparilaitoksen huomattava nou-
sukausi osui vuosiin 1775–1865. Mm.

maanviljelystekniikan kehittymisen
tuloksena torpanvuokraus alkoi käy-
dä taloille epäedulliseksi ja torppari-
laitoksesta tuli ongelma.

Etenkin suurissa kartanoissa ryh-
dyttiin häätötoimiin, mikä synnytti
mellakoita ja lakkoja. Torppari-
kysymyksen ratkaisemattomuus vai-
kutti vuoden 1918 kansalaissodan ta-
pahtumiin, vaikkakin torppareita oli
rintaman molemmin puolin.

Vuosina 1918–1922 säädetyt torppa-
rivapautuslait yhdessä Lex Kallion
(laki maanhankinnasta tilattomille)
kanssa muuttivat suuresti maaseutu-
väestön sosiaalisia oloja ja synnyttivät
uuden, itsenäisen pienviljelijäluokan
Suomeen.

11 Seppää aina tarvitaan

Hyvä William,

...

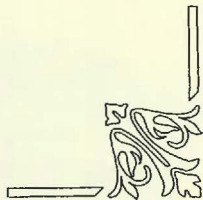
*Kuten kerroin torpparit olivat aika arvostettua väkeä aikoi-
naan; ei siis mitään syytä hävetä isoisemme isää Matti Erkin-
poikaa. Kuten ei myöskään tämän isää seppä Erkki Juhonpoi-
ka Lindbergiä.*

*Seppiä tarvittiin mm. keittoastioitten valmistamiseen, lukko-
jen, naulojen ja saranoiden, hevosenkenkien, kirveiden ja mo-
nien muiden työkalujen takomiseen. Vaikka kansa kykenikin
perinteisten taitojen pohjalta valmistamaan itse rautaa ja sii-
tä myös esineitä, ei se kuitenkaan sujunut joka ukolta.*

*Sepät olivat suuri ammattiryhmä maaseudulla, mainintoja
heistä tavataan jo 1300-luvulla. Sepän ammatilla lienee jo esi-
historialliset perinteet, mutta virallisesti se sallittiin myö-
hään, pitäjänsepät vasta 1739. Seppiä on varmaan aina tarvit-
tu Amerikassakin, ainakin lännenelokuviissa sepän pajat ovat
keskeisiä ja tärkeitä paikkoja...*

Terveisiä taas

Matti

Käsityöläiset saivat keskiajalla vapaasti harjoittaa ammatiaan, työskennellä joko maalla tai kaupungissa. 1600-luvulla kruunu pyrki keskittämään käsityön kaupunkiin ja suomaan sen ammattikunniksi liittyneiden mestareiden yksinoikeudeksi. Käsityöläisten ammattikuntia alettiin perustaa Suomeen 1600-luvun alkuvuosikymmeninä. Ne lakkautettiin vasta 1869 annetun elinkeinovapaustlain myötä.

Porvarivalan vannoneisiin kaupunkilaismestareihin verrattuna oli maaseutukäsityöläisten asema tuntuvasti heikompi. Oman ammatin harjoittaminen ei sinänsä taannut käsityöläisille pääsyä mihinkään säätyyn; tilalliset luettiin talonpoikaissäättyyn, tilattomat turvattomiin itsellisiin. Vain pitäjänkäsityöläisiksi valituilla ammattilaisilla oli turvattu asema ja he välttyivät irtolaiseksi luokittelulta.

Pitäjänkäsityöläiseksi haluavan oli ensin saatava käräjiltä asiaa koskeva lausunto ja sen jälkeen pyydettyvä läänin maaherralta virallista valtakirjaa.

Käsityöläisammattikuntien oppipoika-kisälli-mestari-järjestelmä edellytti kisälleiltä usean vuoden työkokemuksen hankkimista. Tämä merkitsi usein laaja-alaista liikkumista pitäjistä toiseen.

Useasti muuttavien käsityöläisten ja vielä useammin muuttavien piikojen ja renkien jäljittäminen talosta tai seurakunnasta toiseen tuottaa monesti sukututkijalle suuria hankaluuksia. Muuttomerkinnot kirkonkirjassa (1) sekä ulosmuuttaneitten (2) ja sisäänmuuttaneitten (3) luetteloissa ovat usein sukututkimuksen etenemisen kannalta kullannarvoisia. Muuttajan mukaansa saama muuttotodistus (4) puolestaan kertoo tarkempia tietoja haltijastaan.

12 Omaisuus periytyy

Perukirjat ovat luetteloita ja arviointeja kuolleen henkilön omaisuudesta, varoista ja veloista. Sukututkimukselle perukirjat muodostavat aarraitin, joka vainajan perillisten lisäksi paljastaa konkreettisesti sitä esineellistä ja materiaalista ympäristöä, jossa esi-isämme ovat eläneet. Perukirjojen avulla sukututkija voi tehdä "kotitarkastuksen".

Perukirjoituksen (myös pesän- tai kalunkirjoitus) tarkoituksena on taata lasten ja muiden perijöiden oikeustur-

va. Vuoden 1734 laki määräsi perukirjoituksen tekemisen pakolliseksi kaikista kuolinpesistä. Lainvoiman saavuttamiseksi perukirja jätetään rekisteröitäväksi ja säilytettäväksi kihlakunnan- tai raastuvanoikeuteen.

Perukirja tulee laatia kolmen kuuksen kuluessa kuolemantapauksesta. Epätavallista ei kuitenkaan ole ollut, että sen tekeminen viivästyi vuosikausia tai se jätettiin kokonaan tekemättä.

13 Kruunu rahastaa

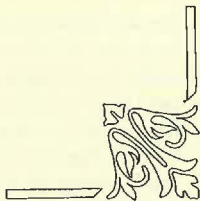
Merikarvia 5.10.1991

Hyvä William,

Kiitos jälleen kirjeestäsi. Toivon hartaasti, että pääset toteuttamaan suunnittelemasi matkan Suomeen jo ensi kesänä, odotamme innokkaina tapaamista ja olemme vaimon kanssa ryhtyneet elvyttämään englanninkielen taitojamme TV:n kielikurssin avulla. Osaatko Sinä yhtään puhua suomea tai ymmärrätkö sitä kirjoitettuna?

Kun tulet Suomeen voimme käydä tutustumassa paikkoihin, joissa esi-isämme ovat asuneet. Näytän Sinulle mm. Jokelan torpan täällä Merikarviolla ja voimme ajaa myös Piikkiön Hadvalan kylään, jossa isoisämme isoisän isä oli rusthollarina vuosina 1780–1811. Hän meni kotivävyksi taloon ja ryhtyi sitten appiukkonsa kuoleman jälkeen rusthollariksi Kärmän tilalla.

Kärmän, Kärmen, Kärmin rusthollitila (nimen kirjoitusasu vaihtelee suuresti asiakirjasta toiseen) mainitaan veroluettelossa jo varhain. Piikkiön pitäjänhistoria tietää myös kertoa, että kun ratsutilana toimiminen kävi kalliiksi saattoivat ratsumiehet joutua käräjien kautta peräämään palkkaansa. Näin kävi Kärmän rusthollari Heikki Matinpojalle, joka tuomittiin kesäkäräjillä 1645 maksamaan velkansa, 162 hopeataalaria ratsumiehelleen...

Kun kirkonarkistoissa on aukkoja tai kun sukututkimus halutaan ulottaa 1600-luvun alkuun tai 1500-luvun puolelle on siirryttävä käyttämään "maallisia" lähteitä. Näitä ovat mm. veroluettelot.

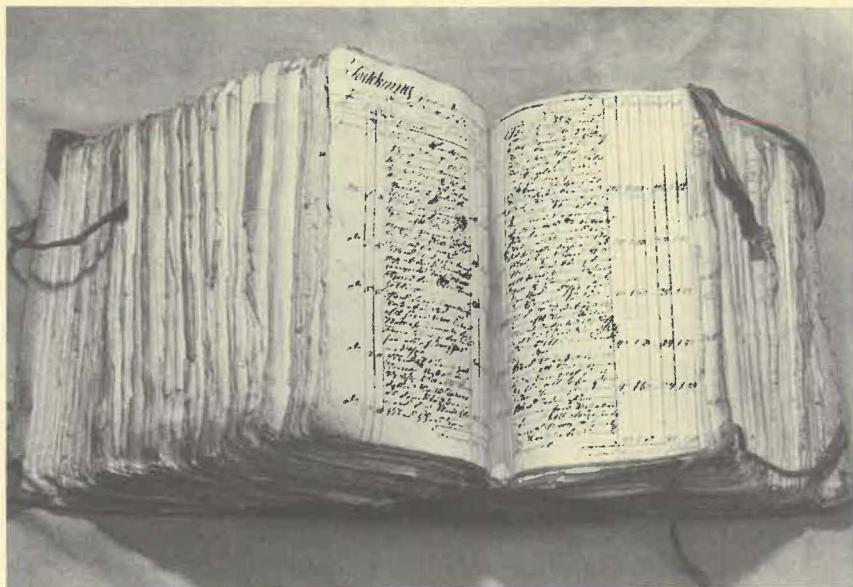
Veroluettelot eivät sukututkimuksen käytössä ole niin luotettavia kuin seurakuntien väestörekisteriasiakirjat, koska ne eivät kerro yksityiskohtaisia henkilötietoja. Verottajalle on yleensä ollut tärkeämpää veroperusteet ja suoritukset kuin maksajan henkilöllisyys.

Henkikirjat (1), joita alettiin laatia vuodesta 1634, luettelivat pitäjittäin ja kylittäin talokohtaisesti henkiveroa maksavat 15–63 -vuotiaat asukkaat, niin palkolliset kuin isäntäväenkin.

Vuosina 1540–1905 laaditut maakirjat (2) selvittävät tilan veroperusteet ja veromäärät; tiedot tilanomistajista saattavat olla vuosikymmeniä jäljessä.

Tilojen sadon, myöhemmin kylvön mukaan maksetut kymmenykset ovat tunnettuja Suomessa jo 1200-luvulla. Kymmenysluettelot (3) ovat maakirjoista poiketen varsinaisia veronkantoluetteloita, jotka myös näitä paremmin vastaavat todellista tilannetta huomioimalla herkemmin mm. viljelijäinvaihdokset.

Verottajan kekseliäisyyttä ilmentävät ylellisyysveroasetukset, joiden mukaan maksettiin veroa mm. silkkitapeteista ja taskukelloista (4).

14 Talonkirjat

Hyvä William,

...

Kärmän tilan isäntä Johan Henriksson, esi-isämme appiukko, osti Kärmän tilan perintötilaksi jo vuonna 1759. Olen pysynyt jäljittämään myös sen skattebrevin eli perinnöksiostoasiakirjan, jolla mainittu appiukko osti tilan suvulleen perintötilaksi. Tuohon aikaan 1700-luvun puolivälissä perinnöksiostot tapahtuivat kamarikollegion kautta, joten olen Ruotsin valtionarkistosta tilannut valokopion perinnöksiostosta.

Ihmettelit kerran Suomen ruotsalaisuutta, mutta ei kai se ole mikään ihme kun Suomi kuului Ruotsin valtakuntaan monia satoja vuosia. Kyllä jäljet jossain näkyvät; samoin kuin vain runsaat sata vuotta kestäneeltä venäjänvallan ajaltakin olemme perinneet kaikenlaista!

Kärmän tilaa koskevia karttoja eri ajoilta olen löytänyt maanmittauskonttorista. Isojakotoimitus päättyi Kärmän tilalla vuonna 1899, tiedät varmaan mikä on isojako? Maatilojen tuottavuutta pyrittiin nostamaan yhdistelemällä pieniä eri tahoilla olevia palstoja suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Teillä Amerikassa ei varmaan ole ollut mitään vastaavaa maanjako-perustetta? Ei kai ole ollut tarvetta sellaiseen noin laajassa maassa.

Tulipa taas tosi asiaa.

Terveisin,

Matti

Tilaan ja sen omistussuhteisiin liittyvät asiakirjat kertovat pääasiassa esisiemme fyysisestä elinympäristöstä, mutta sisältävät myös henkilöhistoriallista tietoaaineistoa.

Lainhuudatus merkitsee kiinteistön omistusoikeuden vahvistamista. Se vaati aiemmin kolme alioikeuden käsitteilykertaa, 1300-luvun lopulta lähtien päätettiin lainhuudatusmenettely antamalla sukunastusajan umpeenkuluttua kiinnekirja. Vuodesta 1932 lähtien on tarvittu vain yksi lainhuudatus ilman kiinnekirjaa.

Lainhuudatuspöytäkirjoissa (1) on liitteenä mm. kauppakirjoja (2), perukirjoja, testamentteja, lahjakirjoja, eläkesopimuksia eli syytinkontrahteja (3) sekä myyjien ja ostajien virkatodistuksia.

Kruununtilojen perinnöksistot (4) olivat vuosisatojen ajan vaihtelevasti kruunun rahantarpeesta riippuen sallittuja tai kiellettyjä. Vuonna 1789, kun talonpojan asemaa muutenkin vahvistettiin, myös kruununtilojen perinnöksistot sallittiin lopullisesti.

15 Kartta kertoo

Sukututkijan työtä helpottaa ja konkretisoi paikallistuntemus, jota voi hankkia mm. pitäjän historioista. Niiden ohella ovat kartat sellaista tutkimusta elävöittävää aineistoa, jonka sisältämää tietoa on vaikeaa saada muualta.

Vuosisatoja voimassaolleen sarkajaon epäkohdat — vainiopakko ja kapeat peltokaistaleet eri tahoilla — johtivat 1700-luvun puolivälistä lähtien isojaon toteuttamiseen. Isojaon tarkoituksena oli koota yhteen talojen tilukset sekä jakaa yhteisomistuksessa olleet metsä- ja laidunmaat. Isojako saatiin pääosin toteutettua 1800-luvun aikana.

Iso- ja myöhemmän uusjakotoimituksen suorittaminen tuotti runsaasti kartta- ja asiakirja-aineistoa, jota säilytetään läänien maanmittauskontto-reissa.

"Kartta isojaossa Hadvalan kylän yhteiseen käyttöön jätetyistä tiluksista ja saman kylän Sepän rusthollin yksityisistä tiluksista Piikkiön pitäjää, Piikkiön kihlakuntaa ja Turun lääniä. Isojaossa mitattiin vuonna 1780 silloinen ylimääräinen maanmittari Carl Björkbohm ja jakoa varten osaksi kopioit, osaksi uudelleenkartoitti ja karttaan merkittiin vuonna 1826

Carl Joh. Ezelius"

16 Sotilaat rullissa

Merikarvia 3.2.1992

Hyvä William,

Tulipa taas kiintoisaa asiaa "rapakon takaa" eli kiitoksia kirjeestä. Olemme vaimon kanssa ryhtyneet haaveilemaan Amerikanmatkasta. Tuntuvat nuo lentomatkat Atlantin yli halpenevan vuodelta, niin että tavallinen purjonviljelijäkin voi ainakin haaveilla matkasta... Mutta kunhan ensin tapaamme täällä esi-isien mailla niin katsotaan.

Sitten jatkoa sarjaamme juuret. Nyt ei kuitenkaan ole kyse punajuurista. Muistathan, että isoisän isoisän, seppä Erkki Juhonpoika Lindbergin myötä siirryimme Satakunnasta Piikkiöön ja viivymme siellä yhden sukupolven verran rusthollareina. Rusthollari Juho (Johan) Matinpoika Kärmän isä oli sotilas ja palaamme jälleen Satakuntaan eli Eurajoelle. Tämä sotilas suvussamme oli nimeltään Mats Manlig. Tähän mennessä, suoraa isänpuoleista polveutumista kun seurataan hän on kolmas Matti suvussamme. Jos kaikki rintaperilliset otetaan mukaan Matteja löytyy varmaan kymmeniä.

Matts Manlig, Matti Miehekäs suomeksi, oli ruotusotilaana Laitilan komppaniassa vuosina 1760–1780. Piti olla erittäin tarkka, että pysyin oikeassa Matissa, koska saman Linnamaaruodun sotilaana on ollut useita Matteja ja Manlig on kulunut ruodun sukunimenä usealla miehellä.

Sotilasasiakirjojen tutkiminen on kiintoisaa ja niistä löytyy yllättäviäkin tietoja kuten sotilaan pituus; meidän Mattimme oli 5 jalkaa 9 3/4 tuumaa pitkä, lähes 180 cm; olikohan tuo miehen mitta jo tuolloin! Toisaalta varsinainen sukututkimus ei välttämättä etene lainkaan sotilasrullien tietojen pohjalta, koska esim. syntymäpaikka saatetaan niissä ilmoittaa vain läänin tarkkuudella...

Sotilas esi-isänä johdattaa sukututkijan sotilasasiakirjojen pariin. Maakunnittainen vakituinen sotaväen pito järjestettiin Suomessa 1690-luvulta lähtien ruotujakolaitoksen pohjalle aikaisempien vihattujen väenottojen (1) ja värvättyjen joukkojen tilalle. Autonomian alussa nimellisesti voimassa ollut ruotujakolaitos lakkautettiin 1867. Yleinen asevelvollisuus astui voimaan 1881.

Ruotujakojärjestelmän päällystö palkattiin virkatalojen eli puustellien tuotolla ja miehistö saatiin ratsutilalaitoksen sekä vakinaisten sota- ja laivamiesten pidon kautta. Ratsutila eli

rustholli varusti ja ylläpiti ratsumiehen.

Ruotu (2) käsitti maakunnittain vaihtelevasti 2–6 taloa. Ruodun tehtävänä oli hankkia ja varustaa sotamies jalkaväkeen, osoittaa hänelle ruoturppa sekä maksaa palkka ja pestiraha.

Sotaväen kuntoa ja tasoa valvottiin pää- (3), tarkastus- ja hylkäämiskatselmuksissa (4). Lisäksi pidettiin rekrytointikokouksia, joissa uudet miehet kirjattiin armeijan rulliin. Henkikirakuunarykmenttien osalta rullat sisältävät tietoja myös hevosista (5).

17 Kaikenlaista väkeä

Ruotsinvallan alaisina joutuivat suomalaissovitilat vuosisatojen aikana osallistumaan lukuisiin sotaretkiin. Sotaretkien tuomiset ovat moninaisia, mutta tunnetuimpana hyötütuliaisena pidetään perunaa, jonka viljely Pommerin sodan (1757–1762) jälkeen levisi sotilastorppien ympäristöön Pohjanmaalla, Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa. Perunanviljely oli tosin käynnistynyt Suomessa jo 1720-luvulla, mutta silloin vielä huonolla menestyksellä.

Suomenlinnasta kulkeutui sotilaiden mukana muualle Suomeen myös sireeni sotilastorppien pihamaita koristamaan.

Suomen väkiluku kasvoi ripeästi 1700-luvun lopulla kun kansan ravit-

semustila erityisesti perunan eli maanpäronin ansiosta kohentui. Perunanviljelyä edesauttoi mm. kuninkaallinen määräys julkaista perunanviljelysopas vuonna 1773 (1).

Pappi, lukkari, talonpoika, kuppari... luettelee lastenloru aikansa sosiaaliluokkien arvojärjestyksestä, joka kuvastui myös siinä, missä kukin kirkossa istui. 1600-luvulta lähtien laadittiin seurakunnissa penkkijärjestysluetteiloita (2), joissa jokaiselle määrättiin arvonsa mukainen istumapaikka kirkossa. Koska mm. upseerit ja aliupseerit olivat arvostettuja yhteisössään, varasi penkkijärjestys heille parhaimmat paikat etumaisilta penkeiltä. Sotamiehet taas saivat muun rahvaan kanssa istua kauimpana alttarista.

18 Riitaa, rikoksia, rekisteröintejä

Hyvä William,

...

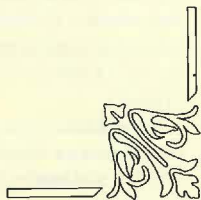
Olen tähän mennessä edennyt sukututkimuksessa suoraa isänpuoleista linjaa seitsemän sukupolvea taaksepäin. Tämä homma ei varmastikaan lopu ikinä! Jos haluan kirjata kaikki perilliset ja vielä tarkentaa heidän elämäkertatietojaan niin ei-pä tässä vapaa-ajan ongelmia ole. Kiinnostavaa tämä toki on, kun vielä oppisi kunnolla lukemaan noita vanhoja käsialoja. Jospa tuo vaimokin vielä innostuu mukaan näihin tutkimushommiin niin luulen, että hän taitaisi paremmin oppia lukemaan vanhojen kirjurien koukeroita.

Ja "juuristouutisia" jälleen. Sotilas Matts Manligin isä renki Bertil Eurajoelta on tällä hetkellä se sukumme vanhin edustaja, jonka olen onnistunut jäljittämään. Hänen syntymäaikaan ei ole tarkkaa tietoa, mutta kuolinajasta ja kuolinsyystä kyllä.

Minkälainen kantaisä meillä onkaan! Renki Bertil oli varsinainen hurjapää, joka lähes joka kärkeillä tuomittiin sakkoihin useimmiten tappelusta, mutta myös kunnianloukkauksista, juopottelusta, salavuoteudesta jne.

Olen Turun maakunta-arkistossa käynyt lukemassa oikeuden pöytäkirjoja ja löytänyt paljon materiaalia Bertilistä. Naapurit ja kylänmiehet ovat todistajina kertoneet Bertilin hurjasta ulkonäöstä, hänen tulisesta ja äkkipikaisesta luonteestaan sekä hänen komeista vaatteistaan, joita tunnuttiin pitävän ylihienoina rengin asemassa olevalle miehelle.

Bertilistä kerrotaan mm. sellaista juttua, että...

Kun sukututkimusta laajennetaan päivämääriä, nimiä ja polveutumisuhteita laajemmaksi henkilöhistorialliseksi tutkimukseksi, on vanhaa käsialaa ja ruotsia taitavalle tutkijalle tarjolla mm. oikeudellisia asiakirjoja 1600-luvun alusta lähtien.

Rikos- ja riita-asioiden lisäksi sisältävät 1600- ja 1700-luvun tuomiokirjat runsaasti paikallisia hallintoasioita, liittyen mm. verotukseen, asuttamiseen, kaupankäyntiin, väenottoihin. Riita- ja rikosjututkin voivat taustoja ja syitä selvitellessään valaista monipuolisesti tavallista arkielämää ja elämäntapoja.

Tuomiokirjojen sisältö oli monipuolisimmillaan 1600-luvulla, jolloin oli käytäntönä asioiden tarkka muistiinmerkitseminen ja värikäs esitystapa, mikä edellyttää sukututkijaltakin lähdekriittistä tutkimusotetta.

Tuomiokirjojen talous-, sosiaali- ja kulttuurihistoriallinen anti vähenee vähitellen valmiin tietomateriaalin, kirjallisuuden ja sanomalehtien yleistymisen myötä. 1900-luvun tuomiokirjat kuvaavat vain ne tapahtumat ja ilmiöt, jotka ovat johtaneet oikeudelliseen selvittelyyn.

19 Kuolinsyynä kolera, kohtaus, koliikki

Hyvä William

... kun hänen renkitoverinsa puoliääneen ihmettelivät Bertilin hohtavan valkoista paitaa arkipäivänä lannan luonnissa, oli tämä kimmastuneena vetänyt puukon esiin ja halkaissut lähinnä seisovan miehen korvalehden.

Bertilin kuolema on myös samantapaisen tilanteen seurausta. Hän joutui tappeluun erään isäntämiehen kanssa, joka uskalsi epäillä Bertilin saavan komeat paitansa naapurikartanon nuorelta emännältä. Isäntämies oli osannut varautua tappeluun ja Bertil sai tappavan puukoniskun rintaansa. Kuolleitten luettelossa Bertilin kuolinsyiksi ilmoitetaan kuitenkin rintapistokset (håll och styng) ja iäkseen 31 vuotta, joten kun hän kuoli vuonna 1751, voidaan syntymäajaksi arvioida vuosi 1720. Kuolleitten luettelon antamat ikätiedot eivät aina ole täsmällisiä.

Renki Bertil kuoli perheellisenä renkinä, hän ei koskaan päässyt isännäksi, eikä kenties halunnutkaan. Useimmat hänen aviolapsistaan kuolivat kulkutauteihin ja tuntemattomiin lastentauteihin, joita tuolloin 1700-luvun alkuvuosikymmeninä sotien myötä esiintyi runsaasti Suomessakin.

Nyt kun olen selvittänyt sukumme isien suoran polveutumisrunгон aion ryhtyä kasvattamaan numeroista ja nimistä ihmisiä. Ja kuten tiedät se on työlästä mutta antoisaa; sopivaa suomalaisen sisun käyttöön! Kerron Sinulle jatkuvasti etenemises-täni ja toivoo täytyy, että muutkin sukumme jäsenet kuin Bertil olisivat edes vähän poikenneet kaidalta polulta, jotta löytyisi aineistoa. Ehkä vaimon suvun puolella viimeistään!

Odotan Sinulta vielä kirjettä ennen kesäistä tapaamistamme, jotta saamme tietää tarkat saapumisaikanne ja voimme ryhtyä järjestämään sukujuhlia.

Tervetuloa ja näkemisiin

pikkuserkkusi Matti

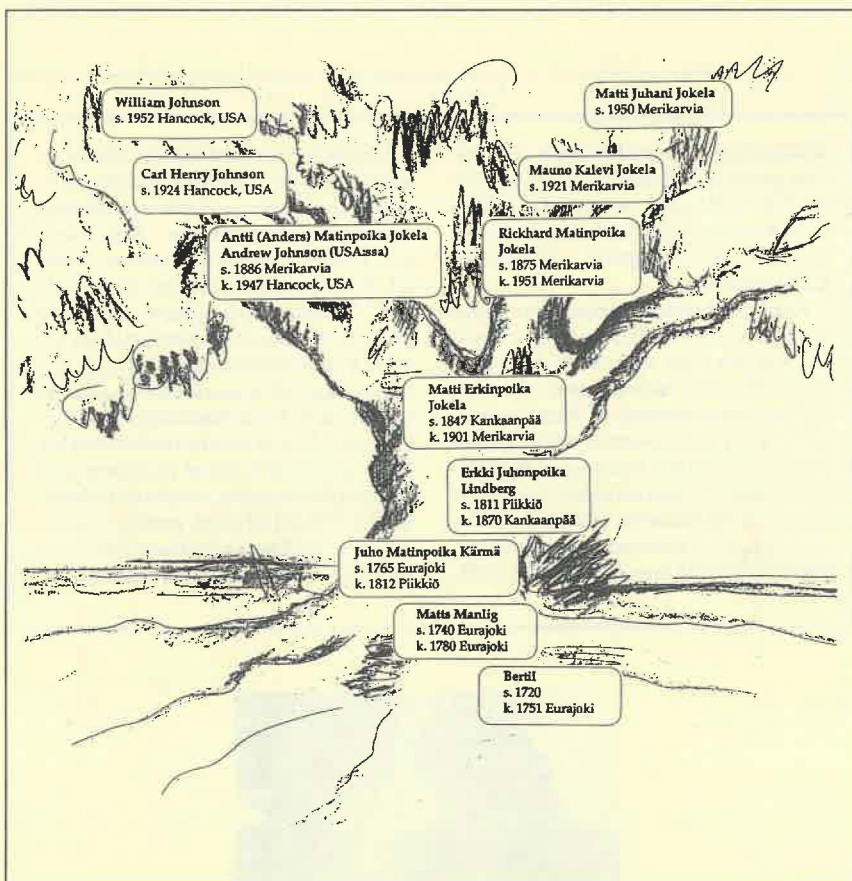
Sukututkijan on mahdollista 1700-luvun puolivälistä lähtien saada selville niinkin intiimejä tietoja esi-isistään kuin kuolinsyyt, jotka tuolloin alettiin merkitä kronologisiin kuolleitten luetteloihin (1).

Ruotsi-Suomeen perustettiin vuonna 1749 taulustolaitos (nyk. tilastokeskuksen edeltäjä) mm. kulkutautien ja epidemioiden aiheuttaman kuolleisuuden seuraamiseksi. Kirkkoherrojen ja pappien laatimiin väkilukutaulukoihin (2) liittyi kuolinsyiden erittelytaulukko. Apuneuvoksi papistolle tautien luokitukseen julkaistiin useitakin oppaita. Maamme ensimmäinen lääkärikirja (3) ilmestyi vuonna 1759.

Nälkä- ja kuolonvuosien ohella aiheuttivat toistuvat kulkutaudit, mm. isorokko ja kolera, suuria väestökatoja menneinä vuosisatoina. Rokottamisen pelättyä isorokkoa vastaan yleisty Suomessa 1800-luvun alusta lähtien. Lukkarit määrättiin seurakuntien rokottajiksi ja kirkonkirjoihin tuli merkitä rokotetuista ja isorokon sairastaneista. Kirkonarkistoihin sisältyy myös erillisiä rokotusluetteloita (4).

Terveyden- ja sairaudenhoitoon liittyvät asiakirjat tulevat nykyisen asiakirjojen julkisuuslain mukaan julkiseksi 20 vuoden kuluttua potilaan kuolemasta tai ellei se ole tiedossa 50 vuoden kuluttua asiakirjan päiväyksestä.

Aineisto

Suomi:

Eduskunnan kirjasto
 Helsingin yliopisto, kirjasto
 Maanmittauskonttori
 Merikarvian kunta ja seurakunta
 Museovirasto
 Siirtolaisuusinstituutti
 Turun maakunta-arkisto
 Turun yliopisto, historian laitos
 Ulkoasiainministeriön kirjasto
 Åbo Akademi, arkisto ja kirjasto

Ruotsi:

Riksarkivet, Tukholma

Yhdysvallat:

Finnish-American Historical Archives,
 Suomi College, Michigan
 Houghton County Probate & Juvenile Court,
 Michigan
 Houghton County Courthouse, Michigan
 National Archives, Washington DC
 University of Wisconsin-Madison,
 Dept. of Landscape Architecture, Wisconsin